

SOOVITUSED HARJUMAA ETTEVÕTLUS- JA ARENDUSKESKUSELE (HEAK) NAISTE SEAS ETTEVÕTLUSE JA ETTEVÕTLIKKUSE ARENDAMISEKS

Detsember 2016

Ettepanekute ja soovitustega dokument lähtub 08.11.2016 HEAKis toimunud seminarist “Võrdsed võimalused ettevõtlusmaastikul: piirkondlike algatuste tugiprogrammide roll ja mõju”. Seminari fookuses oli naiste seas ettevõtluse ja ettevõtlikkuse edendamise olulisus.

Ettepanekud on koostanud:

Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus (ENUT), www.enut.ee

Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika (ÜKP) fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskus
<http://www.vordoigusvolinik.ee/kompetentsikeskus/>

SOOVITUSED HEAK-ile

- 1. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava ettevõtluse arendamisel oleks soovitav analüüsida ja arvestada naiste ja meeste olukorda, nende mõneti erinevaid kogemusi, eeldusi ja vajadusi nii ettevõtlusesse sisenemisel kui ka seal püsimisel. Hetkel seda teadlikult ja süsteemselt veel ei tehta.**
 - Loe lisaks ka Euroopa Liidu prioriteete ja ettevõtluspoliitika põhimõtteid (The Entrepreneurship 2020 Action Plan) https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/action-plan_en
 - Loe lisaks Sotsiaalministeeriumi kodulehelt ettevõtlusega tegelevate naiste olukorrast Eestis: <http://gender.sm.ee/teemad/toeoe/naisettevotlus/naisettevotlus/>
 - Loe lisaks Riigikogu kodulehelt “Meetmed naiste kaasamiseks ettevõtlusesse”: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hbPrwisPkf0J:www.riigikogu.ee/v/failide_arhiiv/223.tel_2014_09_Naiste_Kaasamine_Ettev%25C3%25B5tlusse.docx+&cd=4&hl=en&ct=clnk&gl=ee&client=safari
 - Loe lisaks mõttekoja Praxis kodulehelt “Naisettevõtluse olukord Euroopas”: <http://www.praxis.ee/tood/naisettevotjatele-suunatud-e-keskkonna-loomise-eeluuring/>
 - Loe lisaks ettevõtlusega tegelevate naiste ja suuremate ettevõtluse arendamisega seotud naisorganisatsioonide kohta ka EASi kodulehelt: <http://195.80.116.172/et/alustavale-ettevotjale/ettevotlusega-alustamine/naisettevotlus>
 - Loe lisaks EL ühtekuuluvuspoliitika fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskuse häid näiteid sellest, kuidas toetada ettevõtlusega alustavaid ja tegelevaid naisi: http://www.vordoigusvolinik.ee/kompetentsikeskus/head_praktikad/
- 2. Soovitame koolitada ettevõtluskonsultante naisettevõtluse edendamise olulisuse ja naisettevõtjate erinevate vajaduste osas.**

Rahvusvahelised uuringud on andnud piisavalt tõendusmaterjale selle kohta, et soolise võrdõiguslikkuse ning majanduskasvu vahel on positiivne seos¹. Sealhulgas rõhutab Euroopa Liidu ettevõtluspoliitika, et naiste potentsiaali tuleks kasutada laialdasemalt ja tõhusamalt. Vastasel juhul pole majanduskasv jätkusuutlik, ning seda eriti vananeva ühiskonna tingimustes.

Soovitust toetab ka Heaolu arengukavas kirjapandu: naiste ja meeste majandusliku sõltumatuse võrdsustamiseks toetatakse ka naiste suuremat aktiivsust ettevõtlusega tegelemisel. Selleks suurendatakse muu hulgas maakondlike arenduskeskuste nõustajate võimekust pakkuda naissoost (algajatele) ettevõtjatele nende spetsiifilistele vajadustele vastavat nõu ning toetatakse naissoost ettevõtjate mentorlus- ja koostöövõimalusi.

- Loe pikemalt: Heaolu arengukava 2016-2023
<https://www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023>
 - Loe lisaks: Soolõime teemaleht. Naised ja ettevõtlus.
<http://www.vordoigusvolinik.ee/wp-content/uploads/2015/11/8-Teemaleht-Naised-ja-ettevotlus2.pdf>
3. **Soovitame ettevõtlusega seotud andmeid koguda ja analüüsida ka sugude lõikes. Nii saavad maakonna ettevõtjad ettevõtlusega seonduvaid probleeme ja vajadusi kaardistada sugude lõikes ja neile probleemidele sihipärasemalt lahendusi otsida. Selgunud kitsaskohtadest lähtuvalt võiks toimuda ettevõtjatele suunatud edasiste tegevuste planeerimine ning senisest konstruktiivsema tegevusplaani ja tugiprogrammide koostamine.**
- Loe lisaks Tartumaal tehtud sotsioloogilist uuringut “Tartu ettevõtlus 2010: hetkeseis ja arengusuunad”: http://ettevotlus.tartu.ee/webfm_send/105
4. **Ettevõtete jätkusuutlikuse teemadega tegelemisel ja tugimisel soovitame erilist tähelepanu pöörata naiste mõneti erinevatele vajadustele ja eeldustele ettevõtjatena.**

Näiteid naiste ja meeste üldistest erinevustest ettevõtjatena

- Eesti ja Euroopa Liidu uuringud toovad välja, et naistel on meestega võrreldes rohkem probleeme ettevõtluses püsimisega, muu hulgas töö ja pereelu ühildamise keerukuse tõttu.
- Naised asutavad oma ettevõtte meestega võrreldes keskmiselt vanematena (sageli vanuses 35–45 a); nende ettevõtted on ka keskmisest väiksemad ning suurelt osalt teenindus- ja kaubandusettevõtted.

¹ [http://eige.europa.eu/docs/2041_LDM_BRI\(2013\)130517_REV1_EN.pdf](http://eige.europa.eu/docs/2041_LDM_BRI(2013)130517_REV1_EN.pdf)

- Naiste loodud ettevõtete keskmine tootlikkus, kasum ja töötajate arv on oluliselt madalam võrreldes meestele kuuluvate ettevõtetega.
- Naiste loodud ettevõtted on väiksemad ja väiksema kasumiga ning seetõttu on neil ka töötajate arvu suurendamise võimalused piiratud. Uuringud näitavad, et väiksem kapital on kõige olulisem faktor, mis määrab ära naiste omanduses olevate ettevõtete madalama tootlikkuse.

Pikemalt teemast: Soolõime teemaleht. Naised ja ettevõtlus.

<http://www.vordoigusvolinik.ee/wp-content/uploads/2015/11/8-Teemaleht-Naised-ja-ettevõtlus2.pdf>

- Pikemalt teemast: http://www.enut.ee/files/Naisettevotluse_edendamine_ENUT.pdf

5. PATEE tugiprogrammidest lähtuvas praktilises tegevuses võiks tööhõive ja ettevõtlusvõimaluste osas tegeleda ka konkreetset naistele ettevõtluse tutvustamisega. See on otseselt seotud Harjumaa ettevõtete jätkusuutlikusega.

Head näited Pärnumaalt (PEAK)

Naisettevõtjate ekspordikoolitus (september–detsember; rahastus: PATEE)

4päevane koolitus eesmärgiga suunata naisettevõtjaid ekspordima.

Osalejad on tootmisega tegelevad naisettevõtjad Pärnumaalt (kokku 14).

Planeeritud on visiit naisettevõtjate juurde Lätis.

Projekt „Naisettevõtjad“ (rahastus: EAS)

Projekti eesmärk on innustada rohkem naisi tegelema ettevõtlusega ja sellega juba tegelevate naiste ettevõtlusteadlikkuse suurendamine. Eesmärkideks on ka ettevõtlusega tegelevate naiste arvu suurendamine Pärnumaal, naisettevõtjate omavahelise koostöö toetamine ja naiste ettevõtete kasvu soodustamine. Üldiseks eesmärgiks on antud sihtgrupi toetamisega suurendada ettevõtlusaktiivsust piirkonnas, soodustada ettevõtete majandustulemuste kasvu ning suurendada töökohtade arvu.

Algselt oli planeeritud osalejaid u 30. Kuna huvi on olnud oodatust suurem, siis osalejaid oli tegelikult 70–80.

Lisainfo: margit@peak.ee

6. Teeme ettepaneku hakata ka Eestis tähistama naisettevõtluse päeva, et pühendada vähemalt üks päev aastas naisettevõtluse edendamisele – tutvustada naisettevõtjate olukorda, probleeme jms ning tunnustada parimaid. Üle maailma tähistatakse naisettevõtluse päeva 19. novembril.

- Loe lisaks ka: <http://womenseday.org/>

KOMMENTAARID HARJUMAA TUGIPROGRAMMILE

1. Harjumaa noorte ettevõtlikkuse edendamine: üldhariduskooli majandusõppe/ettevõtlusõppe suuna toetamine, õpilasfirmade tegevuse hoogustamine, majandusõpetajate toetamine.

- Töötatakse välja Harjumaa erisusi arvestav jätkusuutlik noorte ettevõtlikkust arendav koolitusprogramm, mille erinevatesse etappidesse kaasatakse *Leader*- tegevusgrupe, kohalike omavalitsuste esindajaid, haridusasutuste esindajaid, õpilasesinduste noori ning ettevõtjaid. Programm annab noortele oma projekti käivitamise ja juhtimise kogemuse.
- Majandusõppe praktikumi raames koostatakse koolile majandusõppe praktilise osa juhis, mis põhineb majandusõpetajate ja kohalike ettevõtjate võrgustiku koostööl.

Sihtrühm: põhikoolide ja gümnaasiumide õpilased, põhikoolide ja gümnaasiumide majandusõpetajad.

Oodatavad tulemused: tegevust on alustanud noorte ettevõtlikkusteadlikkuse programm, kahele koolile on välja töötatud majandusõppe praktikum. Noorte programmi ja juhise väljatöötamisse kaasatakse vähemalt 10 haridusasutust.

Soovitused

- Koolitusprogrammis juhtida tähelepanu sellele, et IKT- ja tehnikavaldkonnad pole vaid „meeste valdkonnad“ ning kultuur, kunst ja sotsiaalvaldkond ei ole ainult „naiste valdkonnad“. Koolituste käigus kaasata eeskujudena mingis valdkonnas nii ettevõtlikke naisi kui ka mehi. Näiteks, kui plaanis on kutsuda kõnelejaid, siis võiks leida naisettevõtjaid, kes on tegevad IKT- või tehnikavaldkonnas ja mehi, kes tegutsevad kultuuri või kunsti alal.
- Koolitusprogrammis innustada noormehi tegelema ettevõtlusega ka sotsiaalvaldkonnas ja tütarlapsi ka IKT- ja tehnikavaldkonnas. Koolituste käigus tutvustada olemasolevaid positiivseid näiteid.
- Koolitusprogrammis tuleks välja arendada naisi ettevõtlusega tegelema julgustav strateegia – näidete ja heade praktikate najal analüüsida, mida on noortel ettevõtlikel naistel vaja, ja vastavalt sellele programm kujundada.
- Koolituste käigus teavitada noori edukatest ettevõtetest, mida juhivad naised, sh ka sellistes valdkondades ja sektorites, kus naised on traditsiooniliselt vähem esindatud (EENA ja ENUTi võrgustiku ning välismaa näited, nt Annika Falkengren (President and CEO, SEB, Sweden); Sarah Prevette (RedWire, Sprouter, BetaKit, and BrandProject LP) Weili Dai (Marwell Technologies Group); Arianna Huffington (Huffington Post); Kiran Mazumdar-Shaw(Biacon); Cher Wand (HTC); Eva Laks (Woodbright), Eva-Maria Õunapuu (JOIK); Kriss Soonik-Käärman (pesudisainer), jt)
- Kui on plaanis rakendada nõustamist või mentorlust, siis tagada, et nõustajad/mentorid oleksid teadlikud naissoost ettevõtjate olukorrast, nende vajadustest ja raskustest. Nõustamise/mentorluse vältel julgustada heade näidete abil ja kummutada stereotüüpe.
- Kui programmi käigus on ette nähtud stardirahade/stipendiumite jagamine, siis teha kindlaks, et see ei oleks antud vaid noormeestele ja üksnes tehnoloogiaetevõtetele

vmt.

- Kaasata noorte naiste ettevõtluse edendamisele suunatud koolitusprogrammi väljatöötamise eksperte nii Eestist kui mujalt – ENUT, EENA, WEP liikmed (Women Entrepreneurship Platvorm), WES (WES – “European Network to promote Women’s Entrepreneurship”)

2. Väikeettevõtjate kasvuprogramm: mikroettevõtjate ühistegevuse programm, ettevõtjate võrgustumine, ärimentorlus, tootmisettevõtte arenguprogramm, ettevõtete kontaktreidid.
 - Viiakse läbi tootmisettevõtete arenguprogramm ettevõtte võtmeisikutele (omanik, juht, tootmisjuht).
 - Korraldatakse üks valdkonnapõhine koolitus-õppereis ettevõtjatele külastamiseks teisi Harjumaa vastava valdkonna ettevõtjaid laialdasema koostöösünergia saavutamiseks.
 - Viiakse läbi kaks kontaktreisi (sh messikülastus, kui võimalik) Harjumaa ettevõtjatele kolmes Harjumaa olulisemas valdkonnas.

Sihtrühm: ekspordipotentsiaali või -huviga tootmisettevõtjad (eelistatult töötajate arv 3-20 ja käive 16 000–2 000 000 eurot)

Oodatavad tulemused: arenguprogrammis on osalenud 10 ettevõtet, läbi on viidud üks õppereis ja kaks kontaktreisi, õppe- ja kontaktreisidel on osalenud vähemalt 20 ettevõtet

Soovitused

- Seada eesmärgiks, et arenguprogrammi osalejatest oleks vähemalt 30–40% naised.
- Võrgustumise käigus võiks teha ka eraldi töötöad naissoost ettevõtjatele, mis tegeleks nende spetsiifiliste vajadustega.
- Ärimentorluse juures peaksid mentorid olema teadlikud naisettevõtjate vajadustest järelevalvavalt koolitatud.
- Ettevõtete kontaktreidide delegatsiooni võiks enam-vähem tasakaalus kuuluda nii mehi kui naisi (sh juba edukad naissoost ettevõtjad, kes julgustaksid naisi-osalejaid oma ettevõtet arendama).

3. Turismiettevõtluse toetamine ja maakonna mainekujundus: turismitoodete ning võrgustike arendus ja ühisturundus.
 - Viiakse läbi koolitusprogramm turismiettevõtjate turundusteadmiste ja oskuste parandamiseks.
 - Teostatakse veebilehe www.visitharju.com arendustöid.
 - Korraldatakse kolm välismessi.
 - Tunnustatakse ettevõtjaid ja organisatsioone.

Sihtrühm: turismiettevõtjad ja piirkondlikud turismiettevõtjate ühingud, *Leader*-tegevusgrupid, potentsiaalsed sise- ja välituristid.

Oodatavad tulemused: uuendatud www.visitharju.com veebileht, arenguprogrammis on osalenud 15 ettevõtet, messidel on olnud esindatud 20 ettevõtet, läbi on viidud Harjumaa parimate ettevõtete tunnustamisüritus.

Soovitused

- Koolitusprogrammi käigus valida kõnelejateks naisi ja mehi võimalikult võrdselt. Tähtis on näidata, et edukaid turismiettevõtteid juhivad nii naised kui ka mehed. See mõjub julgustavalt. Samuti võivad naissoost ja meessoost kõnelejad läheneda teemale ehk läbi erineva prisma.
- Kui koolitusprogrammile kutsutakse esinejaid väljastpoolt Eestit, siis pidada ka siin silmas, et kutsutute seas oleks edukaid naisi (koolitajad/kõnelejad), kes räägiksid ettevõtete arendamisest ja kasvust.
- Koolituse käigus tuua häid näiteid naiste poolt juhitud turismiettevõtetest, ja millega need on silma paistnud.
- Välismessidele minnes teha kindlaks, et turismiettevõtjatest, kes messile lähevad, oleks enam-vähem võrdsel määral esindatud nii naisi kui mehi.

4. Kaugtöötamise võimaluste loomine: kahe kaugtöötamise keskuse tööerakendamine.
- Töötajate ja tööandjate seas viiakse läbi uuring kaugtöötamise võimaluste osas.
 - Selgitatakse välja, millised on logistiliselt kõige mõistlikumad kohad avalike kaugtöökohtade loomiseks.
 - Selgitatakse milline on olemasolev ressurss ning täiendavad vajadused (pigem infotehnoloogilised).

Soovitused

- Kaugtöökeskuste puhul lähtuda headest praktikatest, sealjuures pidada silmas ka lastega töötajatele mugava töökeskkonna loomist – nt MTÜ Laulasmaa Kaugtöökeskus (head näited Kõnnu ja Laulasmaa küladest, kus on võimalik saada lapsehoiuteenust).
- Uuringu juures välja tuua kaugtöökeskuste kasutajate statistika nii naiste ja meeste kui ka vanuse lõikes.
- Vajaduste osas tuua eraldi välja ka naiste vajadused; rahuloluküsitlused teha sugude ja vanuse lõikes.